

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Львівського державного

університету внутрішніх справ

доктор юридичних наук, професор

Дмитро ШВЕЦЬ

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації Юрія ЛЯЛЮКА на тему
«Психологічні особливості розвитку емоційної стійкості офіцерського
складу Національної гвардії України»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
з галузей знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»,
07 «Управління та адміністрування»
за спеціальностями 053 «Психологія», 073 «Менеджмент»**

Кафедра практичної психології навчально-наукового інституту управління, психології та безпеки Львівського державного університету внутрішніх справ, заслухавши на розширеному засіданні публічну презентацію наукових результатів дисертації Юрія ЛЯЛЮКА на тему «Психологічні особливості розвитку емоційної стійкості офіцерського складу Національної гвардії України», а також оцінку рецензентів та учасників фахового семінару, проведеного 6 лютого 2025 року, констатує наступне:

Актуальність теми дослідження пов'язана із кардинальними трансформаціями усіх сфер життя, що відбуваються у нашій державі під час повномасштабної російської агресії. Тенденція до вивчення емоційної стійкості особистості а також визначення її психологічних особливостей формування та розвитку є одним із напрямів, що визначає розвиток сучасної психологічної науки. Сьогодні концепт «емоційна стійкість» набуває ключового значення в індивідуальній та суспільній свідомості нашої нації. Емоційність є стрижневою складовою самообілізаційного потенціалу в екстремальних і надскладних випробуваннях особистості.

Особливо актуалізується проблема пошуку шляхів підвищення ефективності службово-професійної діяльності фахівців сил безпеки та оборони, зокрема офіцерів Національної гвардії України. В умовах важких військових реалій особливо відчутно зросли психоемоційні навантаження у

службово-професійній діяльності офіцерів НГУ, яка постійно насичена стресами, непередбачуваними ситуаціями, які вимагають адекватної та відповідальної поведінки, швидкого та ефективного реагування. Професію офіцера Національної гвардії України більшість дослідників (О. Колесніченко, В. Осьодло, Д. Ларіонов, І. Приходько та ін.) визначають як одну з вразливих до стресу професійних груп, наголошуючи, що вивчення емоційної стійкості є однією з центральних проблем дослідження особистості в екстремальних умовах. Службово-професійна діяльність офіцерів НГУ вимагає значних ресурсів самоконтролю, саморегуляції, високого рівня емоційної стійкості та стресостійкості. За умови участі офіцерів НГУ у бойових діях вплив різноманітного спектру стресогенних чинників особливо зростає. Складні умови, в яких офіцерський склад НГУ виконує службово-бойові завдання, відрізняються від їх звичайної професійної діяльності постійним нервово-психічним напруженням, фізичним перенавантаженням, дефіцитом часу для прийняття вірних управлінських рішень, неочікуваністю виникнення нової екстремальної чи погіршення наявної ситуації, високою ймовірністю вітальних загроз.

Звідси актуалізується питання про психологічну готовність, особистісно-професійні важливі якості офіцерів НГУ, здатність під час виконання службово-професійного обов'язку ефективно використовувати резерви психіки, прийоми саморегуляції, підвищувати здатність найповнішого розкриття фізичних і психічних можливостей. Усе це свідчить про необхідність розвитку емоційної стійкості, яка є запорукою психічного та фізичного здоров'я особистості офіцера НГУ, а отже, і чинником результативності його службово-професійної діяльності.

Відтак, актуальність проблеми вивчення психологічних особливостей розвитку емоційної стійкості офіцерів НГУ обумовлена нагальною потребою пошуку шляхів підвищення її рівня засобами цілеспрямованого впливу в процесі професіоналізації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в межах науково-дослідницької теми Навчально-наукового інституту управління психології та безпеки як складової комплексної наукової проблеми «Психологія особистості фахівця в умовах військового часу та пост воєнної реабілітації» (відкрита 2022 р., державний реєстраційний номер: 0122U002532). Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні Вченої ради Львівського державного університету внутрішніх справ (протокол № 3 від 28 вересня 2022 року).

Метою дисертаційного дослідження є теоретичне обґрунтування та емпіричне дослідження психологічних особливостей розвитку емоційної стійкості офіцерського складу Національної гвардії України.

Досягнення обраної мети обумовило необхідність вирішення таких завдань:

1. Здійснити теоретичний аналіз змісту феномену емоційна стійкості та виокремити детермінанти її розвитку.

2. З'ясувати зв'язок емоційної стійкості з основними складовими службово-професійної діяльності офіцерського складу Національної гвардії України.

3. Емпірично дослідити психологічні особливості розвитку емоційної стійкості офіцерів Національної гвардії України.

4. Теоретично обґрунтувати та здійснити апробацію програми розвитку емоційної стійкості офіцерського складу Національної гвардії України.

Об'єкт дослідження – емоційна стійкість особистості.

Предмет дослідження – психологічні особливості розвитку емоційної стійкості офіцерського складу Національної гвардії України.

Методологічна основа дослідження. Для розв'язання поставлених завдань та досягнення мети використано комплекс **методів**:

– *теоретичні*: системний і порівняльний аналіз, узагальнення та систематизація наукових студій вітчизняних та зарубіжних авторів для виявлення спільних та відмінних аспектів у сучасних дослідженнях емоційної стійкості особистості, що дозволило уточнити сутність поняття «емоційна стійкість», а також визначити причини та особливості її розвитку;

– *емпіричні*: методика «Велика П'ятірка» Р. Мак Крей та П. Коста, Фрайбурзький особистісний опитувальник FPI; методика «Особистісна зрілість»; Опитувальник психологічної ресурсності особистості (О.Штепи); методика «Стиль прийняття управлінських рішень»; методика діагностики соціально-психологічної адаптації К. Роджерс і Р. Даймонд, методика «Оцінювання професійної мотивації військовослужбовця» (О.Колісніченко); методики «Діагностика мотивації прагнення до успіху» і «Діагностика мотивації уникнення невдач» (Т. Елерс); «Шкала стресостійкості Коннора-Девідсона» (CD-RISK-25); методика визначення психологічної готовності до ризику військовослужбовців (О. Колесніченко та ін.); методика «Діагностика копінг-поведінки в стресових ситуаціях» (С. Норман, Д. Ендлер, Д. Джеймс, М. Паркер); опитувальник емоційного інтелекту «ЕмІн»; методика визначення рівня рефлексивності;

– *методи математичної обробки даних* з їх подальшою якісною інтерпретацією та змістовним узагальненням. Статистична обробка даних

здійснювалась за допомогою пакета статистичних програми SPSS 22.0 (порівняльний аналіз (t-критерій Стюдента, Т-критерій Вілкоксона, кореляційний аналіз Спірмена, факторний аналіз, кластерний аналіз).

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

- *Уперше* конкретизовано концепт «емоційна стійкість офіцера НГУ», обґрунтовано та емпірично верифіковано концептуальну модель розвитку емоційної стійкості офіцера НГУ, яка включає наступні компоненти: особистісно-професійний; когнітивно-рефлексивний; емоційно-вольовий. *Виявлено* взаємозв'язки між структурними компонентами та особливостями детермінації розвитку емоційної стійкості офіцерів НГУ з різним досвідом службово-професійної діяльності. *Увиразнено* специфіку розвитку емоційної стійкості офіцерів НГУ з різним досвідом службово-професійної залежно від етапу професійного становлення. *Обґрунтовано* шляхи розвитку емоційної стійкості офіцерів НГУ з різним досвідом службово-професійної діяльності. *Розроблено* та *апробовано* авторську програму психологічного тренінгу розвитку емоційної стійкості офіцерського складу НГУ. Отримані результати продемонстрували позитивну динаміку розвитку емоційної стійкості офіцерів НГУ, що стало свідченням ефективності розробленої тренінгової програми та важливим доповненням у процесі удосконалення їх професіоналізації й забезпеченні умов для особистісного зростання;

- *поглиблено* наукові уявлення про феномен емоційної стійкості, зокрема деталізовано його основні категоріально-понятійні контури та систематизовано концептуальні позиції до його розвитку; *доповнено* наукові знання про емоційну стійкість як динамічну інтегральну властивість та професійно значущу полісистемну якість особистості; *конкретизовано* психологічні особливості розвитку емоційної офіцерського складу НГУ крізь призму специфіки службово-професійної діяльності; *розширено* уявлення про зв'язок емоційної стійкості офіцерів НГУ з основними складовими їх службово-професійної діяльності;

- *набули подальшого розвитку* теоретичні положення про емоційну стійкість як чинник результативності професійної діяльності; про шляхи розвитку емоційної стійкості фахівців екстремальних видів професій.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що розроблений та верифікований комплекс діагностичних методик психологічних особливостей розвитку емоційної стійкості офіцерів НГУ, дає змогу забезпечити вирішення психологічних завдань, пов'язаних із вивченням, варіативністю, психологічним супроводом та моніторингом кадрового менеджменту в українських військових формуваннях. Концептуальні положення та висновки можуть використовуватись військовими психологами як параметри можливої

психокорекційної роботи з офіцерським особовим складом щодо розвитку емоційної стійкості, підвищення ефективності службово-професійно діяльності.

Розроблена та апробована тренінгова програма стала важливим доповненням у процесі удосконалення професіоналізації фахівців сил безпеки та оборони, забезпеченні умов для їх особистісного зростання. Отримані результати дослідження змістовно доповнили курси «Психології праці», «Військової психології» у ЗВО, сприяють розробленню наукових проблем психологічного забезпечення НГУ, соціальній роботі командування різних рівнів.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Львівського державного університету внутрішніх справ (акт впровадження від 21.01.2025); Донецького державного університету внутрішніх справ (акт впровадження від 30.10.2024); Харківського державного університету внутрішніх справ (акт впровадження від 10.10.2024); у службово-бойову діяльність військових частин Західного оперативного-територіального об'єднання Національної гвардії України (від 19.11.2024).

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел із 256 найменувань (з них 75 – іноземними мовами), додатків. Загальний обсяг дисертації викладено на 285 сторінках, із яких 237 сторінок основного тексту. Робота містить 25 таблиць, 19 рисунків.

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, висновки та рекомендації, що виносяться на захист, є результатом самостійного дослідження дисертанта. Внесок автора у праці, опублікованій у співавторстві, зазначений у списку публікацій.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення наукового дослідження апробовано на наступних науково-практичних конференціях: VII Всеукраїнська науково-практична конференція «Психічне здоров'я особистості у кризовому суспільстві» (28 жовтня 2022 року); VIII Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні аспекти психологічного забезпечення професійної діяльності сил безпеки та оборони України» (30 листопада 2022 р.); Міжнародний круглий стіл «Війна в Україні: зроблені висновки та незасвоєні уроки» (23 лютого 2023 року); VIII Всеукраїнська науково-практична конференція (27 жовтня 2023 року) «Психологія особистості фахівця в умовах воєнного часу та пост воєнної реабілітації» (27 жовтня 2023 року); III Міжнародна науково-практична конференція «Innovative methods in education, sciences and business: challenges and opportunities» Abstracts of III International Scientific and Practical Conference Antwerp, Brussels (September 16-18, 2024); Міжнародна науково-практична

конференції «Психологія особистісного становлення поліцейського в професійній діяльності та в період відновлення» (11 жовтня 2024 року); IX Всеукраїнська науково-практична конференція «Психологія особистості фахівця в умовах воєнного часу та пост воєнної реабілітації» (15 жовтня 2024 року); Всеукраїнської науково-дискусійної платформи, яка приурочена до Міжнародного дня толерантності, Кропивницький Донецький державний університет внутрішніх справ (22 листопада 2024 року).

Публікації. Зміст та результати дисертації відображені у 13 публікаціях: 4 статті у фахових виданнях, включених до переліку, затвердженого МОН України (з них одна – у співавторстві); 8 тез доповідей на наукових конференціях; 1 стаття у виданні, яке додатково відображає наукові результати дисертації.

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Лялюк Ю.Р. Теоретичний аналіз основних підходів до визначення емоційної стійкості. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна: збірник наукових праць*. Львів: ЛьвДУВС, 2023. Вип.1. С. 70-77. (DOI <https://doi.org/10.32782/2311-8458/2023-1-10>)

2. Karpenko, Ye., Savko, N., Lialiuk, Yu., & Kolisnyk, R. (2024). Emotional Intelligence in Organization of the Personality Motivation Structure. Insight: the psychological dimensions of society, (Емоційний інтелект в організації структури мотивації особистості. Інсайт: психологічні виміри суспільства) 11, 57–76. DOI <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2024-11-4> (*Особистий внесок здобувача полягає у розробленні й обґрунтуванні наукових положень та програми емпіричного дослідження зв'язку емоційного інтелекту та мотиваційної сфери особистості*).

3. Лялюк Ю.Р. Основні компоненти структури емоційної стійкості особистості. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна: збірник наукових праць*. Львів: ЛьвДУВС, 2023. Вип.2. С.73-79. DOI <https://doi.org/10.32782/2311-8458/2023-2-10>.

4. Лялюк Ю.Р. Розвиток емоційної стійкості офіцерського складу Національної гвардії України у процесі професіоналізації. «Габітус» Вип. 63 С.191-195 2024 DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.63.33>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Лялюк Ю.Р. Емоційна стійкість як чинник ефективності професійної діяльності фахівців сектору сил безпеки та оборони України в умовах

військового стану: соціально-психологічні аспекти / Психічне здоров'я особистості у кризовому суспільстві: збірник матеріалів VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (28 жовтня 2022 року) / уклад. В.С. Бліхар. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. С. 208-2011.

6. Лялюк Ю.Р. Особливості організації психологічного супроводу розвитку емоційної стійкості майбутніх фахівців сил безпеки та оборони: матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні аспекти психологічного забезпечення професійної діяльності сил безпеки та оборони України» (30 листопада 2022 р.) / [редкол.: І.І. Приходько (голова)]. м. Харків, Національна академія НГУ 2021. С. 113-116.

7. Лялюк Ю.Р. Психологічні ресурси фахівців сил безпеки та оборони як чинник подолання напружених ситуацій. Війна в Україні: зроблені висновки та незасвоєні уроки : збірник тез Міжнародного круглого столу (23 лютого 2023 року) / упор. Л. В. Павлик, У. О. Цмоць. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. С. 129-134.

8. Лялюк Ю.Р. Чинники соціально-психологічної дезадаптації військовослужбовців до умов проходження служби «Психологія особистості фахівця в умовах воєнного часу та пост воєнної реабілітації»: матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (27 жовтня 2023 року) / уклад. В. С. Бліхар. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. С. 173-176.

9. Лялюк Ю.Р. Роль інтегративних технологій у розвитку емоційної стійкості офіцерів Національної гвардії України III Міжнародна науково-практична конференція «Innovative methods in education, sciences and business: challenges and opportunities» Abstracts of III International Scientific and Practical Conference Antwerp, Brussels (September 16-18, 2024) С. 153-155

10. Лялюк Ю.Р. Психологічні чинники переживання стресу фахівцями сил безпеки та оборони. Психологія особистісного становлення поліцейського в професійній діяльності під час воєнного стану. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 11 жовтня 2024 р.). Одеса : ОДУВС, 2024. 142. С. 78-81

11. Лялюк Ю.Р. Використання специфічних та неспецифічних способів розвитку емоційної стійкості офіцерів Національної гвардії України в процесі професіоналізації «Психологія особистості фахівця в умовах воєнного часу та пост воєнної реабілітації»: матеріали IX Всеукраїнської науково-практичної конференції (15 жовтня 2024 року) / уклад. В. С. Бліхар. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. С. 215-219 .

12. Лялюк Ю.Р. Емоційна стійкість офіцерів Національної гвардії України як необхідна умова управління у військовій сфері. Виклики толерантності в

умовах російської воєнної агресії: матеріали Всеукраїнської науково-дискусійної платформи, яка приурочена до Міжнародного дня толерантності, Кропивницький Донецький державний університет внутрішніх справ, 22 листопада 2024 року. Кропивницький: ДонДУВС, 2024. 202 с. С. 95-97.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

13. Лялюк Ю.Р. Емпіричне дослідження психологічних особливостей стресостійкості офіцерів Національної гвардії України. Міжнародний журнал «Věda a perspektivy» № 9(40) 2024 С.265-277 DOI [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2024-9\(40\)-265-277](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2024-9(40)-265-277).

З огляду на викладене, можна резюмувати, що дисертація Юрія ЛЯЛЮКА на тему «Психологічні особливості розвитку емоційної стійкості офіцерського складу Національної гвардії України», подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузей знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», 07 «Управління та адміністрування» за спеціальностями 053 «Психологія», 073 «Менеджмент»:

1) містить елементи наукової новизни, а її результати мають теоретичне і практичне значення для психології та менеджменту;

2) виконані дисертантом самостійно, отримані теоретичні висновки і результати демонструють особисті дослідження автора;

3) відображена в 13 публікаціях, зокрема: 3 статтях у наукових фахових виданнях України категорії «Б», 1 статті у науковому фаховому виданні України категорії «А» (у співавторстві), 1 статті у виданні, яке додатково відображає наукові результати дисертації, а також 8 тезах доповідей на науково-практичних заходах, що демонструє повноту попереднього оприлюднення результатів дослідження;

4) відповідає Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а також положенням міждисциплінарної освітньо-наукової програми «Психологія та менеджмент організації» для підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня

вищої освіти – доктора філософії – за спеціальностями 053 «Психологія», 073 «Менеджмент» у Львівському державному університеті внутрішніх справ;

5) рекомендується до захисту на здобуття ступеня доктора філософії з галузей знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», 07 «Управління та адміністрування» за спеціальностями 053 «Психологія», 073 «Менеджмент».

Головуюча на засіданні кафедри:

професор кафедри практичної психології

навчально-наукового інституту

управління, психології та безпеки

Львівського державного університету

внутрішніх справ

доктор психологічних наук, професор

Галина КАТОЛИК